Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטס רעדאקטיאן
דר. יואכים וואכענטלין
פעסט, מיטטוואך אונד סאנאבענד.

אונד דאס בלאט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולדען עפס.-ווערה.
העלביעהריג 5 " " " "
פיערטעליאהר 2 גול' אונד 50 קר' ע.-ו.

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולדען עפס.-ווערה.
העלביעהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-ו.
פיערטעליאהר 2 " " 75 " " "

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
אבאנירען
אונד דער פוסטאמטער-אבאנירונג
בעזונגען מיט דעם בלאטאנג דאס
פעסטער בלאטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
אלט-גאססע נו' 1.
וואהרן מאן אויך דיא מאנוסקריפטע-
זענדונגען צו ענדען בעליעבט.

Pest, den 26. September 1877. — פעסט, מיטטוואך יט תשרי ה תר"ל"ח. — Nr. 114, נייגנטער יאהרגאנג

דער קריעג.

דאס וויכטיגסטע דער זייט פארגעסטערן איז דעם קריעגס-שויא-פלאטצע פארגעפאללענען ערא'יגנעסס אויזס, דאס דיא גייגן טירקישען צופוהרען פון פילווער אונד לעבענס-מיטטעלן בעריישס אין פלעווגא איינגעטראפפען זינד. — עס איזט אלזו דען טירקען געלונגען, פון זאפיא אויס נאך פלעווגא נראסע צופוהרען פון פילווער אונד לעבענס-מיטטעלן צו בריינגען, וואהדורך דיא ארמעע אסמאן פאשאס ווידער פיר מעהרערע וואכען מיט אללדעם נאטהווענדיגען פעזוהרונג איזט. פרייליך קאנגטע דיעס ניכט אהנע שווערען קאמפף געשעהען, דיא רוסען זוכטען פעלטעהר אללעס מאגליכע אנצו-ווענדען, אים ערזע פרעמדע צופוהר נאך פלעווגא צו פערהינדערן, דאמיט אסמאן פאשא נראסען מאנגעל אן פילווער אונד לעבענס-מיטטעלן ליידען זאלל; אבער דיא טאפפערן טירקען, דיא פון זאפיא נאך פלעווגא צאגען, האבען דיא זיך איהנען ענטגעגענשטעללענדען רוסען זיעגרייך צו-רוקגעשלאגען, אונד דיא טירקישען צופוהרען זינד בעריישס אם 23-טען סעפטעמבער אין פלעווגא איינגעטראפפען.

דיעזע נאכריכט בראכטע דיער איינע פרייד-דיגע איבערראשונג, דא מאן בעריישס פרכטעטע, דאס דעם אסמאן פאשאס ווירכלוך שאן אללעס פילווער אונד אללע לעבענס-מיטטעל איינגעגאנ-גען ווערען, וואס פיר דיא רוסען עהער ערווינשט געווען ווערע. הינגער אונד מאנגעל אן שיעס-פילווער העטטען דאנן דען טירקען מעהר גע-שאדעט אלס דיא רוסישען. דאנן וואר נאך צו בעפירכטען, דאס דיא צווישען פלעווגא אונד זאפיא הערוסשטייפענדען קאזאקען דיא טירקי-שען צופוהרען איך איפפאנגען אונד ווגרייבען ווערען, וואס אין דאפפעלטער שאדען געווען ווערע, וואמיט דאנן דיא רוסען צו פיעל העטטען, העטטען דיא טירקען צו ווענג. דיא רוסען אים פלעווגא האטטען איך פון דיעזען טירקישען צו-פוהרען דורך שפאנגע קעגנטנס ערלאנגט, אונד דיא קאזאקען מאכטען דיא נראסטען אנשטרע-נגונגען, אים ווידער פון פלעווגא ווידען פרעמ-דען צוגאנג צו פערהינדערן אונד וואמאנליך אל-לעס פיר דיא טירקען צוגעפיהרטע איפפיאנגען; אבער איהר פארהאבען איזט דורך דיא טאפפער-קייט דער טירקען פערהינדערט אונד פערא'ו-טעלט ווערען.

נון ווידר עטעטע אסמאן פאשא מיט מעהר מוטה דען קאמפף געגען דיא רוסען פארטזוהרען קאנגען, דאס פלאטצליכע איינטרעפפען פון פער-שטערקונגען, פון פילווער אונד לעבענס-מיטטעלן האט ווידער איינע נייע בעוויסטעיונג אונטער דען טירקען אין פלעווגא הערפאר-גערופפען, אללע אנגרייפפע דער רוסען ווידרען עטעטע זיגרייך צוריקגעשלאגען, אונד בייא איהרעם לעטטען אנגרייפפע איך איינע טירקישע בעפעסטיגונג אים פלעווגא פערלארען דיא רוסען אבערמאלס 1000 מאלדאטען. —

דער קאמפף מעהעמער אלי פאשאס בייא בעלא דיערט נאך איממער פארט. אם 21-טען אונד 22-טען סעפטעמבער וואר דער דיא שלאכט אם העפטיגסטען, דאך מיט דיא מייגע עגטשיידע-דע געווינען זיין דיא נאך ערזע דער ביידען קריעגס-פיהרענדען ארמעען זיך דען זיעג צוגעשריבען קאנען. דיא טירקען בעהויפטען זיא העטטען דיא רוסען בייא בעלא פאללשטענדיג געשלאגען, ווערהענד ווידער דיא רוסען בעהויפטען, דאס זיא דיא טירקען צוריקגעשלאגען האבען. דיא רוסישען אמטליכען דעפעשען שפרעכען וואהל פון קיינעם רוסישען זיעג; אבער זיא וואללען איך ניכט גע-שטעהען, דאס דיא טירקען געזיעגט העטטען. — עס ווערע נור נאך צו ווינשען, דאס זאוואהל מע-העמעד אלי פאשא אלס איך אסמאן פאשא וויא אס שגעללסטען אללע אנשטרענגונגען מאכטען זאללען, אים דען רוסען אים נאך דען בולגאריינס איינע ענטשיידענע ניעדערלאגע בייצובריינגען, בעפאר נאך דיא נייען רוסישען פערשטערקונגען אין בולגאריען איינטרעפפען. דער ערסטע אקטא-בער איזט בעריישס פון דער טהירע, אונד אנ-פאנגס אקטאבער קאמפען שאן נייע רוסישע ארמעען נאך בולגאריען, ווען בייז דאהין דיא אלטען ניכט הייסגעשלאגען ווערען.

דער קאמפף סוליימאן פאשאס אים שיפקא-פאס דיערט נאטירלך איך נאך איממער פארט אונד וויל קיין ענדע נעהמען. איינע ארמעע-אבטהיילונגען סוליימאן פאשאס שטעהען שאן לענגסט איך יענוייטס דעם שיפקא-פאסעס אין נאבראווא אונד האטטען בעריישס גענען דיא רוסען מעהרערע זיעגרייכע קעפפפען צו בעשטע-הען. דיא רוסען אים שיפקא-פאס קאנגען ניכט מעהר איך דיא טירקען צוריקפייערן, דא איהנען דאס שיעס-פילווער נאך אונד נאך פערמינדערט ווירד, נייע צופוהרען קאנגען דיא ניכט ערהאלטען, דא דער שיפקא-פאס פון דען טירקען איך אללען דייטען אומרינגט איזט.

דיא זייט פארגעסטערן דיער איינגעטראפ-פענען דעפעשען לויטען פאלגענדערמאסען:

קאנסטאנטינאפעל, 24. סעפטעמ-בער. איינע דעפעשע סוליימאן פאשאס בע-רכטעט: דיא טירקען אים נאכבאווא מאכטען איינען פארמארש בוז אנטרא, צוויא שטינדען נארדליך פון נאכבאווא. דיא בייא אנטרא גע-שטאנדענען רוסען ווידרען פערטריבען. — דיא רוסישע ארטיללעריע אים שיפקא-פאס עפווידערט דאס פיער דער טירקישען קאנאנען נור זעהר שווארך אונד זעלטען.

פילי פאפעל, 21. סעפטעמבער. אים באלקאן-געבירגע שטייפפען רעווליציאנערע באנ-דען הערום. דיא אים קאמפאיישען בולגארען אונד קאזאקען בעשטאנדען; דיעזע ווידרען אבער אם 21-טען סעפטעמבער דורך אין טירקישעס רע-גימענט גענצליך געשלאגען.

בוקארעסט 25-טען סעפטעמבער. איך אין סוליסטריא (אן דער דאנא; זיעהע אונזערע מארגט פון נו' 72) האבען דיא טירקען אין דיעזען טאגען דען אנגרייפפפ-פריעג בעגאנגען, פון דער שטארקען פעסטונג סוליסטריא מאכטען גע-ליך דיא טירקען אייגען איבערגאנגס-פערזוך איבער דיא דאנא, דער איהנען איך געלונגען איזט. דער רומענישע ארט יעמוייטס דער דאנא (גענגנא-בער סוליסטריא) ווידרע בעריישס פון דען טיר-קען בעעטצט אונד בעפעסטיגט. דיא טירקען וואללען פון דארט אים דיא באהנ-לינע צווישען גאלאץ אונד בוקארעסט צערשטארען, אים זאמט דיא צופוהרען דער נייען רוסישען פערשטערקונגען צו פערהינדערן. דיא טירקען שטעהען הייעמס איך שאן איך רומענישעס באדען, וא זיא זיך בעפעסטיגען אונד פון אלבעם זיא נור שווער פערדרענגט ווערדען קאנגען.

סאלדאטען, ווערהענד דיא טירקען 1000 מאנן איינבוסטען.

פעטערסבורג 25-טען סעפטעמבער. איבער דען קאמפף בייא בעלא ווערדען נאך פאלגענדע איינצעלהייטען געמעלדעט: אם 21-טען סעפטעמבער מארגענס האבען 20000 טירקען מיט 40 קאנאנען איינען אנגריפ פון דיא רוסען אסט-ליך פון בעלא געמאכט. דיא רוסען שטאנדען אנפאנגס שטיל אונד לייסען דיא טירקען בוז איך 30 שרישטע הערانקאممען; פלאטצליך מאכ-טען דיא רוסען אינגען אנגריפ מיט איהרען שפיעסען אונד צווינגען דיא טירקען צור פלוכט, וואבייא דיא טירקען גלייך בייס ערסטען אנגريפ 200 לייבען צוריקלייסען. אום 8 אוהר אבענדס צאגען זיך דיא טירקען צוריק. אם 22-טען סעפ-טעמבער מארגענס שיקטען דיא טירקען איינען טירקישען אפיציער, מיט איינער ווייסען פאהנע אן דער האנד, אין דאס לאגר דער רוסען, דא-מיט אנהנען דיא בעעדדיגונג דער 800 געפאנ-גענען טירקען ערלייבט. דיא טירקען פערלארען 2000 מאנן; דער פערלוסט דער רוסען בעטראגט 6 אפיציערע אונד 60 סאלדאטען טאדט, 20 אפי-ציערע אונד 300 סאלדאטען פערוואונדעט. (איבער דיא שלאכט אם 22-טען סעפטעמבער שווייגט דיעזע דעפעשע, איינע אפטליכע קאנסטאנטינאפ-לער דעפעשע אם 22-טען סעפטעמבער, דיא ווי בעריישס אין פארגעגע בלאטטע מיטטהיילטען, מעלדעטע, דאס דיא רוסען אין דער שלאכט אם 21-טען סעפטעמבער 4000 טאדטע אונד עבענזא-פיעל פערוואונדעטע פערלארען האבען.)

קאנסטאנטינאפעל 24-טען סעפ-טעמבער. איינע דעפעשע סוליימאן פאשאס בע-רכטעט: דיא טירקען אים נאכבאווא מאכטען איינען פארמארש בוז אנטרא, צוויא שטינדען נארדליך פון נאכבאווא. דיא בייא אנטרא גע-שטאנדענען רוסען ווידרען פערטריבען. — דיא רוסישע ארטיללעריע אים שיפקא-פאס עפווידערט דאס פיער דער טירקישען קאנאנען נור זעהר שווארך אונד זעלטען.

פילי פאפעל, 21. סעפטעמבער. אים באלקאן-געבירגע שטייפפען רעווליציאנערע באנ-דען הערום. דיא אים קאמפאיישען בולגארען אונד קאזאקען בעשטאנדען; דיעזע ווידרען אבער אם 21-טען סעפטעמבער דורך אין טירקישעס רע-גימענט גענצליך געשלאגען.

בוקארעסט 25-טען סעפטעמבער. אויך אין סוליסטריא (אן דער דאנא; זיעהע אונזערע מארגט פון נו' 72) האבען דיא טירקען אין דיעזען טאגען דען אנגريפ-פריעג בעגאנגען, פון דער שטארקען פעסטונג סוליסטריא מאכטען גע-ליך דיא טירקען אייגען איבערגאנגס-פערזוך איבער דיא דאנא, דער איהנען איך געלונגען איזט. דער רומענישע ארט יעמוייטס דער דאנא (גענגנא-בער סוליסטריא) ווידרע בעריישס פון דען טיר-קען בעעטצט אונד בעפעסטיגט. דיא טירקען וואללען פון דארט אים דיא באהנ-לينע צווישען גאלאץ אונד בוקארעסט צערשטארען, אים זאמט דיא צופוהרען דער נייען רוסישען פערשטערקונגען צו פערהינדערן. דיא טירקען שטעהען הייעמס איך שאן איך רומענישעס באדען, וא זיא זיך בעפעסטיגען אונד פון אלבעם זיא נור שווער פערדרענגט ווערדען קאנגען.

בייא בעלא פאללשטענדיג געשלאגען, ווערהענד ווידער דיא רוסען בעהויפטען, דאס זיא דיא טירקען צוריקגעשלאגען האבען. דיא רוסישען אמטליכען דעפעשען שפרעכען וואהל פון קיינעם רוסישען זיעג; אבער זיא וואללען איך ניכט גע-שטעהען, דאס דיא טירקען געזיעגט העטטען. — עס ווערע נור נאך צו ווינשען, דאס זאוואהל מע-העמעד אלי פאשא אלס איך אסמאן פאשא וויא אס שגעללסטען אללע אנשטרענגונגען מאכטען זאללען, אים דען רוסען אים נאך דען בולגאריינס איינע ענטשיידענע ניעדערלאגע בייצובריינגען, בעפאר נאך דיא נייען רוסישען פערשטערקונגען אין בולגאריען איינטרעפפען. דער ערסטע אקטא-בער איזט בעריישס פון דער טהירע, אונד אנ-פאנגס אקטאבער קאמפען שאן נייע רוסישע ار-מעען נאך בולגאריען, ווען בייז דאהין דיא אלטען ניכט הייסגעשלאגען ווערען.

דער קאמפף סוליימאן פאשאס אים שיפקא-פאס דיערט נאטירלך איך נאך איממער פארט אונד וויל קיין ענדע נעהמען. איינע ארמעע-אבטהיילונגען סוליימאן פאשאס שטעהען שאן לענגסט איך יענוייטס דעם שיפקא-פאסעס אין נאבראווא אונד האטטען בעריישס גענען דיא רוסען מעהרערע זיעגרייכע קעפפפען צו בעשטע-הען. דיא רוסען אים שיפקא-פאס קאנגען ניכט מעהר איך דיא טירקען צוריקפייערן, דא איהנען דאס שיעס-פילווער נאך אונד נאך פערמינדערט ווירד, נייע צופוהרען קאנגען דיא ניכט ערהאלטען, דא דער שיפקא-פאס פון דען טירקען איך אללען דייטען אומרינגט איזט.

דיא זייט פארגעסטערן דיער איינגעטראפ-פענען דעפעשען לויטען פאלגענדערמאסען:

קאנסטאנטינאפעל 24. סעפטעמ-בער. איינע דעפעשע דעם טירקישען נענעראלס שעפקעט פאשא, ווערלכער דיא טירקי-שען צופוהרען פון זאפיא נאך פלעווגא קאממאנ-דירט, בערכטעט: 20 טירקישע באטאליאנס אינפאנטעריע, איין רעגימענט קאוואללעריע, מיט מעהרערען קאנאנען פערזעהען, זינד פון זאפיא איס מיט פילווער אונד לעבענס-מיטטעלן אם 23-טען סעפטעמבער אין פלעווגא איינגעריקט. דיא איך דעם ווייגע צווישען זאפיא אונד פלעווגא הערוסשטייפענדען קאזאקען ווידרען געשלאגען אונד אין דיא פלוכט גייגאנס.

קאנסטאנטינאפעל 24. סעפטעמ-בער. איינע דעפעשע דעם טירקישען גובערנערס פון פלעווגא בעשטעטיגט, דאס אסמאן פאשא פארטזוהרענד דיא אנגريפפפ דער רוסען צוריק-שלאגט. דיא רוסען, ווערלכע לעטטערן דיא טיר-קישע בעפעסטיגונג אנגريפפפ האבען, ווידרען צוריקגעשלאגען אונד פערלارען 1000 טאדטע. דיא רוסען בעטיעסען פארטזוהרענד פלעווגא.

פעטערסבורג 24-טען סעפטעמבער. דער אנגريפ דער טירקישען ارمעע מעהעמעד אלי פאשאס איך דיא רוסען אסטליך פון בעלא ווידرע אם 21-טען סעפטעמבער גענצליך אבגע-ווייזען. דיא טירקען ווערערהאלטען אם 22-טען סעפטעמבער דען אנגريפ פון אונד צאגען זיך נ'כט צוריק. (דאס הייסט: דיא טירקען ווידרען ניכט צוריקגעווייזען, זאנדערן ריקטען נאך הערפאר, אים דען קאמפף נעגען דיא רוסען דעפפפ פינגער איינגעהמען צו האבען.) דער פערלוסט דער רוסען וואר נור 20 אפיציערע אונד 400 סאלדאטען, ווערהענד דיא טירקען 1000 מאנן איינבוסטען.

פעטערסבורג 25-טען סעפטעמבער. איבער דען קאמפף בייא בעלא ווערדען נאך פאלגענדע איינצעלהייטען געמעלדעט: אם 21-טען סעפטעמבער מארגענס האבען 20000 טירקען מיט 40 קאנאנען איינען אנגريפ פון דיא רוסען אסט-ליך פון בעלא געמאכט. דיא רוסען שטאנדען אנפאנגס שטיל אונד לייסען דיא טירקען בוז איך 30 שרישטע הערانקاممען; פלאטצליך מאכ-טען דיא רוסען אינגען אנגريפ מיט איהרען שפיעסען אונד צווינגען דיא טירקען צור פלוכט, וואבייא דיא טירקען גלייך בייס ערסטען אנגريפ 200 לייבען צוריקלייסען. אום 8 אוהר אבענדס צאגען זיך דיא טירקען צוריק. אם 22-טען סעפ-טעמבער מארגענס שיקטען דיא טירקען אינען טירקישען אפיציער, מיט איינער ווייסען פאהנע אן דער האנד, אין דאס לאגר דער רוסען, דא-מיט אנהנען דיא בעעדדיגונג דער 800 געפאנ-גענען טירקען ערלייבט. דיא טירקען פערלארען 2000 מאנן; דער פערלוסט דער רוסען בעטראגט 6 אפיציערע אונד 60 סאלדאטען טאדט, 20 אפי-ציערע אונד 300 סאלדאטען פערוואונדעט. (איבער דיא שלאכט אם 22-טען סעפטעמבער שווייגט דיעזע דעפעשע, איינע אפטליכע קאנסטאנטינאפ-לער דעפעשע אם 22-טען סעפטעמבער, דיא ווי בעריישס אין פארגעגע בלאטטע מיטטהיילטען, מעלדעטע, דאס דיא רוסען אין דער שלאכט אם 21-טען סעפטעמבער 4000 טאדטע אונד עבענזא-פיעל פערוואונדעטע פערלארען האבען.)

קאנסטאנטינאפעל 24-טען סעפ-טעמבער. איינע דעפעשע סוליימאן פאשאס בע-רכטעט: דיא טירקען אים נאכבאווא מאכטען איינען פארמארש בוז אנטרא, צוויא שטינדען נארדליך פון נאכבאווא. דיא בייא אנטרא גע-שטאנדענען רוסען ווידרען פערטריבען. — דיא רוסישע ארטיללעריע אים שיפקא-פאס עפווידערט דאס פיער דער טירקישען קאנאנען נור זעהר שווארך אונד זעלטען.

פילי פאפעל, 21. סעפטעמבער. אים באלקאן-געבירגע שטייפפען רעווליציאנערע באנ-דען הערום. דיא אים קאמפאיישען בולגארען אונד קאזאקען בעשטאנדען; דיעזע ווידרען אבער אם 21-טען סעפטעמבער דורך אין טירקישעס רע-גימענט גענצליך געשלאגען.

בוקארעסט 25-טען סעפטעמבער. אויך אין סוליסטריא (אן דער דאנא; זיעהע אונזערע מארגט פון נו' 72) האבען דיא טירקען אין דיעזען טאגען דען אנגريפ-פריעג בעגאנגען, פון דער שטארקען פעסטונג סוליסטריא מאכטען גע-ליך דיא טירקען אייגען איבערגאנגס-פערזוך איבער דיא דאנא, דער איהנען איך געלונגען איזט. דער רומענישע ארט יעמוייטס דער דאנא (גענגנא-בער סוליסטריא) ווידרע בעריישס פון דען טיר-קען בעעטצט אונד בעפעסטיגט. דיא טירקען וואללען פון דארט אים דיא באהנ-לينע צווישען גאלאץ אונד בוקארעסט צערשטארען, אים זאמט דיא צופוהרען דער נייען רוסישען פערשטערקונגען צו פערהינדערן. דיא טירקען שטעהען הייעמס איך שאן איך רומענישעס באדען, וא זיא זיך בעפעסטיגען אונד פון אלבעם זיא נור שווער פערדרענגט ווערדען קאנגען.

וואָרן בלאָם אין פּעטצען אונד לוסטען געהיללט. איהרע געזיכטער וואָרען פאַר הונגער, עלענד אונד שמערץ זאָ ענטשטעללט. דאס זיא דען איינדריק פאַן „ווילדען געשאפּפען" מאַכטען. אללע ווינטען זיא בלוטיגע טהרענען, דער איינע האַטטע דען פאַטער, דער אנדערע דען ברודער, דיא שוועסטער, דען זאָהן אָדער דיא טאָכטער פאַר-לאָרען. דאָרט קלאַנגטע איין מאַנן וועגען דער שענדונג זיינעס וויבעס, אן איינער אנדערען עקע יאַממערטע איינע פרויא, דאס איהרע טאָכטער דורך דיא בולגאַרען „עהרע אונד לעבען" פערלאָרען. איינער דיעזער אונגליקליכען, נאַמענס מרדכי קאָהן, טהיילטע מיר דען גאַנצען הערגאַנג דער זאַכע פאָלגענדערמאַסען מיט: „פאַר עטוא צוויי מאָנאַטען מאָרשירטען דיא רוסישען סאָלדאַטען אין קאַזאַנליק איין. דיא טירקען ליעפען נאָך רעכטצייטיג דאַוון, אום איינגענטהום אונד לעבען זיך צו זיכערן. איך וויר ווידען וואַללטען אונס אויס דעם שטוביב מאַכען. דאָך דיא בולגאַרען שמיי-כעלטען אונס אונד זאַגטען: „האַבט איהר עטוא דען פערשטאַנד פערלאָרען? וואָרום וואָללט איהר דענן דאַפען לויפען?" — דיא פרסטען פיר טאַגע האַטטען וויר ווירקליך רוהיג. נון וואָרדע דען רוסישען סאָלדאַטען געשאַמאַטטע, 24 שטונדען הינ-דורך דיא טירקישען הייזער צו פינדען. דאס וואר פיר דיא בולגאַרען איינע איינפּטענטערונג, איבער אונס הערצוגאַללען. דער איינע האַט געלד פערלאַנגט, דער צווייטע פערלאַנגטע וואַאַרען, דער דריטטע געוועהרלאַנגטע אזוי. וואָס וויר האַטטען, גאַבען וויר הין, אום נור אונזער לעבען אונד דאס לעבען אונזערער קינדער צו רעטטען. אלס וויר מעהר כיין געלד האַטטען, דאַ דראַנגען דיא אונזערע הייזער אונד נאַהמען אללעס מיט זיך בין איף דען לעפצטען לאָפּפעל. דאס וואַר דען דיי-בערן נאָך ניכט גענוג. יעטצט שפּרענגטען דיא אים, וויר העטטען אין דען מאַגאַזינען דען טיר-מען איינען פערשטעק געוועהרט. אונטער דיעזער איינרעדע ערבראַכען דיא מאַגאַזינע אונד פּלינדערטען דיעזעלבען פאַללשטענדיג אים. הינ-ריף טראַט וויעדער איינע רוהע איין. וויר גלויב-טען אונס גינמעהר אום זאָ זיכערער, אלס וויר יא ניכטס מעהר בעזאַסען, וואָס מאַן אונס וועגנייבען וואָללטע. דאַ קאַם דער זאַמפּטאַר. וויר וואָרען אבערדס אים סינגאַנגען-האַפּע פערזאַממעלט. דאַ דראַנגען 5 בולגאַרען איין אונד פערלאַנגטען פאַן אונס געלד. בייא דיעזער געלעגענהייט ערגיפּפען זיא דען דייבען וועכסלער שמואל מאַנעטטי. דער מיט איינעם קאָנסטאַנטינאָפּלער באַנקהייזע אין פערי-בינדונג שטאַנד, פיהרטען דען אונגליקליכען פאַרט אונד ערשלוגען איהן. מאַנטאַנ איבערפיעלען זיא אונס נייערדינגס, נאַהמען אונס אונזער פיעה, אונזערע פּפערדע וועג, אונד טרייבען אונס אויס אונזערען הייזערן. בייא דיעזער געלעגענהייט וואָר-דען 9 מענגער אונד איינע פרויא ערשלאַגען, נאָך פיעלען געפאַהרען געלאַנג עס אונס. מיט דעם נאַכטען לעבען צו ענטקאָממען. לוידער דנד 120 יידישע זעעלען צוריקגעבליעבען אונד נעמאַנד וויס, וואָס אים דענזעלבען געוועהרען" — דיא ווידען אין בוקאַרעסט האַבען אן אללע וועגנער בלעטטער איינען אויפריף צור פערפּפּענטליכונג גזוגענדעט, דעם אויך איינע עמפּפעהלונג דעם עס-טערייך-אונגאַרישען קאָנזולס בייגעפיגט איזט. — מאַן האַפּפט, דאס ניכט בלאָם דיא וויינער אזרא-עליטען, זאָנדערן אללע מענשענפרייגדע אין אי-ראַאַ, אהנע אונטערשיעד דער קאָנפעססיאָן, זיך בעאַיפערן אונד דיעזען אונגליקליכען איינע אויסגיבינע אונטערשטיצונג אנגעדייהען צו לאַס-סען" — זאָ וויט דיא מיטהייליונג אין דער פּרעססע. וויר צווייפעלן ניכט, דאס דער „כל ישראל חברים-פּעראין" אין פאַרין דיעזער אונ-גליקליכען יודען מיט בעזאָנדערער וועדמע זיך אנגעהמען וועדדע.

* (אהנמאַכט אונד פּיעבער.) פאַר קורצעס הויס עס, דאס דער רוסישע קאַיזער ווינגען דער גיעדערלאַנען בייא פּלעוונא צווייטמאל אין אהנמאַכט געפאַללען זיא. איינע בוקאַרעס-טער דעפּעשע פאַם 22-טען דיעזעס מעלדעט נון:

„גענעראַל אינגאַטיעף, דער שטיפטער דעס גענע-ווערטיגען קריעגעס, איזט אן פיעבער ערקראַנקט אונד מוסטע זאַממט זיינער פאַמיליע נאָך קי ע יי (רוסלאַנד) אבריזען, וואָ ער בלייבען ווירד, ביז דער קאַיזער איהן צוריקבערופט." אלזאָ: אהנ-מאַכט אינד פיעבער! דאס האַבען דיא רוסען זיך אים גענעגנוערטיגען מריעגע ערריינגן! איבריגענס שיינט עס, דאס אינגאַטיעף אין „אינגנאַדע" גע-פאַללען, דא ער דאָך זאָגטע ניכט וואַרטען מוסטע, ביז דער קאַיזער איהן צוריקבערופט.

* (דאס געלד האַבען זיא בערייטס אין דער טאַשע!) וויא ווידער בערייטס פאַר וואָכען געמעלדעט, איזט אים דעם רוסישען הויפּפּט-קוואַרטיערע אין בעלגראַד אינע בעדייטענדע סומע געלדעס איינגעטראַפּ-פען, דאַמיט סערבען אונפערציגלעך אין דען קריעג איינגרייפען קאָנגע. דיא רוסישע נידערלאַגע בייא פּלעוונא האַט יעדאָך דיא סערבישען העלדען זאָ זעהר ענטמוטהיגט, דאס זיא פאַן אינער טהייל-נאַהמע אם קריעגע ניכטס מעהר וויסען מאַנען. ביזהער וועדע נון אללעס אין אָרדנונג. אללין דא ווידר אים רוסישען הויפּפּט-קוואַרטיערע אינע-הייערער לערם געשלאַגען, דאס דיא סערבישע רעגיערונג וועגנסטענס דאס ערהאַלטענע געלד צוריקגעבע. דאָך דיא הערען סערבען וואָללען איך פאַם „געלד-צוריקגעבען" ניכטס וויסען. פירסט מילאַן גאַב נון דיא ערקלערונג אב: ער מאַכטע גערגע אין דען קריעג ציעהען, דאָך ווידר ער פאַר דעם 10-טען אָקטאָבער מיט דען פאַר-בערייטונגען אונמאַגליך פערטיג. — דער קלייגע פירסט דענקט זיך: ביז צום 10-טען אָקטאָבער דיפּפּטע אין בולגאַרען מעהר קיינע רוסישע אר-מעע פאַרהאַנדען זיין. וואָללטע מאַן דאַנן דאס געלד צוריקפערלאַנגען, דא ווידר ער זאָגען: „איך ווילל יא אין דען רוסיש-טירקישען קריעג ציעהען, אלליין וואָ איזט דענן דיא רוסישע אַרמעע?" — דיעסמאַל שיינט עס, אלס העטטע דער קלייגע מילאַן דען גראַפען אלעקסאַנדער געפאַפּפט!

* (דער סולטאַן האַט אינגרעבטנגראַם פּרייד.) איינע דעפּעשע פאַם 21-טען דיעזעס איס קאָנסטאַנטינאָפּעל מעל-דעט, דאס דער עסטערריך-אונגאַרישע גזאַנדטע גראַף זישי פאַם סולטאַן אין איינער בעזאָנדערען אייזיינען עמפּפאַנגען וואָרדע. בייא דיעזער געלע-גענהייט זאָגטע דער סולטאַן: „איך בין מיט דער האַלטונג עסטערריך-אונגאַרנס אנגעזוכטס דעס גענעגנייטיגען קריעגעס האַבטע צופריעדען. איך שעטצע מיך גלילקליך, דאס דיא טירקייא אן עס-טערייך-אונגאַרן איינען זאָלך גיטען נאַכבאַר האַט!" — נון, וויר וויסען ווירקליך ניכט, וועלכע דיעסטע אונזערע מאָנאַרכיע דער האַרטבע-הרעגנטען טירקייא געלייסטעט האַבע. עגטווידער זינד דיא ווינשע דעס סולטאַנס זעהר בעשיידען, אָדער ער מאַכטע „גוטע מיעגע צום באַזען שפּיעלע."

* (איין אויסגעצייכנעטער לאַנד-שנאַרער.) וויינער בלעטטער מעלדען: איין מאַן נאַמענס לוידוויג אייכעל, אויס אָפּען-באַך (אין דייטשלאַנד) האַט דען בעוויין געליעפערט, דאס מאַן אויך אלס לאַנד-שנאַרער דיינ ווער-דען לאַנען, וועגן מאַן נור זיין געשעפט מיט פּליים אויר אומזיכט בעטרייבט. אייכעל וואַר שניידער, לעגטע יעדאָך שפּעטער דיא „גאַדעל אונד שעערע" ווענ, אום נאַך דעם „בעטטעל-שטאַבע" צו גרייפען. ער בעדייטעט נאַנען דייטשלאַנד, בעלגיען, שווייצען, פראַנקרייך, אונד עסטערריך-אונגאַרן, וואָ ער אלס „אורח הגון" דיא פרייגדליכסטע אויפ-נאַהמע אונד דייכע אונטערשטיצונגען פאַנד. ער טרוג בייא זיך אין צוויינגס, דאס ער פאַן דעם בע-דייטענען אַצנ אייכעל אבשאַטטע, דער נאַך אין דען צוויטען מענדעלזאָהנס (משה דעסער) לעבטע אונד דאַמאַלס אויף „משלי" איינע דייטשע איבערזעטצונג אונד איינען „באַר" פּעראַפּפענט-ליכטע. היעדורך פאַנד דערזעלבע נאַמענטליך בייא דען יידישען לעהרערן וואַרטע אויפנאַהמע, דיא איהם דענן אויך אין איהרען נעמיגדען פיעל גולד-פערשאַפּפען. נון וואַרדע דיעזע-לוידוויג אייכעל פאַר וועגנען טאַגען אין באַדען דעס בעטטעלנס וועגען פערהאַפּפטע. מאַן פאַנד בייא דעמזעלבען דיא בעדייטענדע סומע פאַן 16000 מארק אין זילבער פאַר. דער מאַן וואַרדע בעדייטס אויך אים יאהרע 1864 איינמאַל פערהאַפּפטע, וואָבייא דעמ-זעלבען 3000 מארק אבגענאַממען וואַרדען. — פאַן דיעזעס פּראַקטישען בעטטעלער ערצעהלט מאַן זיך פאָלגענדען וויטיג: דער פּראַממע ראַטהשילד אים פּראַנקפּורט אם מאַין האַט צוויי ציממער, וואָ ער „אורחים" עמפּפאַנגט, אונד צוואַר אין דעם איינען ציממער דיא זאָגענאַנגטען „אורחים הגונים", אים אנדערען ציממער הינגעגען „געוואַהנליכע שנאַר-רער". אינזער לוידוויג אייכעל ערשיען צוערסט אלס „אורח הגון", וואָ ער פאַן דעם פּרייגעבען ראַטהשילד 10 טהאַלער ערהיעלט, איינע שונדע שפּעטער ערשיען ער וויעדער אים ציממער דער געוואַהנליכען שנאַרערי, וואָ איהם ראַטהשילד וויעדער איינען טהאַלער גאַב. פּלאַטצליך וואַרדע ער יעדאָך פאַן ראַטהשילד ערקאַנגט, דער איהם זאָגטע: „אבער וועלכען בעטרוג מאַכען זיא דענן דאַ, פאַר איינער שונדע ערסט ערהיעלטען זיא יא פאַן מיר איינע „גרבה" אלס „אורח הגון", אונד נון לאָכען זיא מיר וועדער איינע גאַבע אלס גע-וואַהנליכער שנאַרערי איס?" — לוידוויג אייכעל מאַם דורך דיעזען גערעכטען פאַרוואַרף אויף פיר איינען איינגעבליק ניכט אין פערלעגענהייט, זאָנ-דערן ערהאַב דען קאָפּף אונד ערוויידערטע מיט אינפערקענגנאַרעס שטאַלצע: „גנעדיגער הערר פאַן ראַטהשילד! איהר באַנקהויז פערשטעהען זיא געוויס רעכט גוט; דאָך וואַס דאס „שנאַרערי" בע-טייטט, דאַ בייכען זיא מיך וואָהל ניכט צו בעלעהרען. דאס פערשטעהע איך גאַנצלאַב גאַנץ גינדליך." — ראַטהשילד לעכעלטע אונד ערטהיילטע דעם מאַנגע אינע צווייטע גאַבע מיט דען וואָרטען: „איך ליעבע יעדען מענשען, דער זיין פאַר פערשטעהט, ריינען זיא גליקליך!" — נון שיינט עס אבער, דאס דיא אַלליציא איך פאַר אינגס זאָלכען פּראַקטישען שנאַרערי קיינען רעש-פעק האַט, דאַ זיא דעמזעלבען, וואָ בעדייטס געזאָגט, דאס צוזאַממענגעשנאַרטע געלד שאַן צווייטאַל אבגענאַממען האַט.

* (געשעפטס-בערכט.) דיא ווייצען-פּרייזע זינד נאָך זאָ, וואָ וויר זיא אין פאַ-ריגעס בלאַטטע פערצייכנעטען. — מאָרן 7,80 — 8,07 גולדען. — אשיא: זילבער 104'70, — דוקא-טען 5'64. —

גערסטע פּוטטער 7—7'30 גולד. — מאַלצ-וואַאַרע 8,75 גולד.

קוקורוץ 7'25—7,20 גולד.

האַפּער 6,40—6,50 גולד.

רעסס קאָהל 18'/, גול. באַנאַטער 19 גולד.

שפּיריטוס נייע מעטהאָדע אים קליינען 32'/,—33 גולד. — אלטע-מעטהאָדע 32 — 33'/, גול. פּער 10000 לטער-פּערצענט.

פּעטראָלעאַם 22'/,—23 גולד.

ריבאָל דאַפּפעלט-ראַפּפינירטעס 49 גולד. פּער 100 קילאָגראַמס. —

צוהונג דערקליינען מאַילענ-דער לאָזע.

בייא דער אם 17. סעפּטעמבער 1877 פאַרגענאַמ-מענען צווייטען דיעזער לאָזע וואַרען פאָלגענדע סערען געצאָגט: 6423 6162 5033 3931 2396 , — פאַן דיעזען פיעל דער הייפּטטרעפּפער מיט 30000 פּראַנגס איף ס' 5033 נר 23; — דער 2-טע טרעפּ-פער מיט 1000 פּראַנגס איף ס' 2396 נר 43 — אונד דער 3-טע טרעפּפער מיט 500 פּראַנגס איף ס' 6423 נר —. פערנער געוווינען יע 100 פּראַנגס ס' 2396 נר 83, ס' 3931 נר 41, ס' 6162 נר 71 אונד ס' 6423 נר 46.

לאָטטע-ציהונג פאַם 22-טען סעפּטעמבער 1877.

אפּען	82	24	86	42	37
לינן	77	75	10	65	8
טריעסט	69	82	18	52	57

פּעראַנטוואָרטליכער רעדאַקטער: מאַיר בריי ריין.

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS

Budapest, 1877. Druck v. M. Burian, Marokkanerho

נוטצטע ווענט, ווער אם ווס כפרים איס דער סי-נאגאגע ניכט אויסגעשלאסען זיין וואללטע, מיסטע זיך דאצו ענטשלעסען, איינען דזשן צו פאכטען, וואיבער דיא בעטרעפענדען זיך אם זא מעהר ערגעדטען, אלס זיא יא אין דיעזער וויזע אהנע אללען נוטצען, וועהרענד דער צווייא טאגע «אש השנה» ש ט ע ה ן מיסטען! אללדינגס האט דאס אנגעהען דעם פאשטאנדעס דער געמיינ-דע-לאכסע איינע הייבשע סימע איינגעבראכט.— ביזהער ווערע אללעס אין אדנונג. נון ערשיענען אבער פינף יידישע סאלדאטען איס דער קא-מאנדער פעסטונג, דיא אם גאטטעסדיענסטע טהילנעהמען וואללטען. קיים ווארען זיא יעדאך הערייגעטרעטען, אלס איינע גאנצע שאאר איבער דיעזעלבען הערפיעל אונד דיא סאלדאטען איס דער סינאגאגע שטאסען וואללטע, ווייל דיעזע — קיינע זשצע געפאכטעט האטטען! עס ווארען דיעם ערדאך נאכין העלדענמיטהיגע סאלדאטען, דיא עגטשלאססען ווארען, דיא איינמאל איינגענאממע-נע שטעללונג מיט מעפפע אונד אינגעבינג צו פערטהיידיגען. נון וואללטע מאן דענזעלבען דיא באאנגעטע עגטרייטען, ווארים זיך אבער בינגען ווענגען מינטען אין דעכט העפטיגע פיסט-קאמפף עגטשפאנן, אן דעם דער נאכטע טייל דער אין דער סינאגאגע אינגעזעגנדע ווענן זיך בעטהיליגטע. דיא פייגען ליעפען איס דער ווייבער-שול, אם אהרען מענגען אן דיעזעם געפעדליכען קאמפף ביזשטעהען, דאך דיע-זע העלדינגען פאנדען דיא טהירע דער סינאגאגע פאן אינגען אבגעשפערט, אן ווילכער דער ער-בשטערטע קאמפף פאר-טרייבט. — איין דאס אממען דיעזער פייגען קאם ענדליך דיא וואבע הערבייא, דיא מיט באאנגעטען אן דיא סינאגא-גע דראנג אונד דאזעלבסט דיא אדנונג «ווערד דערשטעללטע. נאך איינע פערטעל-שטונדע שפע-טער זאך מאן צאהלייכע ווענן איך פעפענער שטראפפע «מיט קיטעל אונד טליט» אומרעלי-פען. ביז דיא איפערגינג זיך נאך אונד נאך גע-לעגט האט אונד דער נאכטעס-דיענסט ווערדע בע-גינגען האבען. — (דיעזע נאכרכט טהיילטען זעממטליכע היעזיגע מאגעס-בלעטטער מיט. אונס בעפעמדעט עס נור, דאס איס קאמארן נאך קיינע בערכטיגונג הערבייבע איינגעליפען. אן דער טראט מיס דער שכנאדאל דאך איינען אנדערן ג ר ו נ ד געהאבט האבען. ווא זאללטע מאן דענן איך פאן דען יידישען סאלדאטען פאדערן, דאס דיא זיך אן דער סינאגאגע זיצטע פאכטען מאגען! זאללטע דענן דיא געמיינדע צו פלעכטען אונד ווענן דיא אנדערע אין אנקאממען פערשאפבענען פאכטען צו שליעסען. יא, עס איזט זעלבסט דאס איין פערשיאם געגען דיינע אפפע-יודיע ביא פ פעדען איבער דיא פערהעלטניססע, איבער דיא לעבענסווייזע אונד דען וואנדעל איינעס פריעצע-מערס, פר יעדלעס ער אינטערעססע האט, געגיע עקק-דענגען איינצוצעהען. זא ערגינג עס איך דעם ר' אליהו. צום גלוקק האטטע ער יעדאך איינע פערטרייטען, דעם גענגאוכבער ער קיין נעהרוסים צו האבען בייכטע עס וואר דיעס דער ר' יוסף. דיעזער בעפאללטע נעמליך דיא «צוואה» דיינעס פערשטארבענען פאטערס, זיך דעם נייען האבענער צו נעהרען, דער איהם לעהרע. פיינר אונד בייכטע זיין ווארד. ר' יוסף וואר דענן איך טעגליך בייא ר' אליהו, פאן דעם ער זא מאנכעס «אוס לערנען» פא-פ פ ר ש ט ע. דיא וואורדען ווייקליך בייכדע. איזט איך ר' יוסף קיין יאלכער «שאפ» לסדר: נעוויגען ווייא ר' אליהו, זא וואורדע דעזעלבע פאן דעם נייען האבענער דענאך אממער מיט בעזאנדערער איפסציכנונג בעהאנדעלט. ר' אליהו האטטע זיך נעמליך: ווערע איך ניכט נעקאממען, זא מיסטע דאס האבענאס דאך אין דיינע הענדע פאללען, איך מיס דענזעלבען אלזא ווענינסטענס דורך איינע מאנ-ליכסט פ פיינדליכע בעהאנדלונג שהיילווייזע פיר דען פער-ליכסט דעם האבענאס צו עגטשעדיגען זוכען. דאנן דריפטע ר' אליהו אויך ניכט פערגעפסען, דאס ר' יוסף דער יאדן איינעס נעוואלטיגען צרוק. ווייא, דער אין דייגער שטע-כענס-שטנדע פ פאפצייאנגען נעזאגט, דיא אויך פינקס-ליך איינגעפאפען ווער.

בעזאנגליך האבען דיא ווער בעשטעהענדען ווידי-שען לאנדעס-כאנצלייען דיא הענדע פאללז צו טהון, ביז זיא ערווארטען. דאס דיא יידישען סאלדאטען וועהרענד דער הייליגען טאגע פאם דיענסטע בע-פייט ווערדען, אם אם גאטטעס - דיענסטע טהיילנעהמען צו קאנגען. הייער ווא דעם מיט אים זא גראסערען שווערגיגטען פערבינדען, אלס דיא «יאפפען-אבגאנגען» ערדאך בלאס פיר דאס השנה אונד ווס כפרים! אונד נון זאללטע דענאך איינע יידישע געמיינדע קאממען אונד דען יידישען סאל, דאמיט אם ווס כפרים דען אונטרישט אן דיא סינאגאגע פערמיעטען, ווייל זיא זיך קיינען זזשן געפאכטעט! עס ווילל אונס דאהער שיינען, דאס דיעזעס בעדייעליכע איפטרעטען געגנדען דיא יידי-שען סאלדאטען ניכט פאן דער געמיינדע אונד-גינג. עס ווייסטען דאס עבען ענגע לייטע געוועזען זיין, דיא פאם פאשטאנדע, ווא ווער בעריטם ער-ווארטגט, צו פאכטענג איינעס זזשצעס «גאנאטיגט» ווארדען, דא זיא נון גגנען דען פאשטאנד ניכטס אונטערנעהמען קאנגטען, ליעסען זיא אידרען צאהן נעגען דיא סאלדאטען אים, ווייל זיא אן דער סינאגאגע ערשיענען, אהנע פיין ווען זשטן זי-פאכטעט צו האבען! עס דיא דאס אינגע, דאס אממער, אללדערדינגס ווא דיעזער פאר-פאללל פאן דער ארט, דאס ער אין יידישען אונד ניכט-יידישען קרייזען פיעל ערגער הערפאר-ריעפ. עס ווערע דאהער אם בעסטען, ווענן דער הערר פאר-שטע-הער, אם דיא עדרע זייגער נעמיינדע צו דעפטען, אן אללען פאלטשען בלעטטערן אונטער דיא ענטשטעהונג דיעזעס שכנאדאלס אינע ערללע-רונג פערפפענטליכען ווירדע.)

* (דיא בודא-פעסטער זאכ-טרעגער אינד סיליימאן פאשא.) אן אינערען אינפערענטען טאגען איזט עס נאר קיין ווענדעד, דאס אויך דיא זאך-טרעגער «האדע פאלטיק» טרייבען. אלס אן דען לעצטען טאגען דיא פיידיגען דעפעשען איבער גלעגענעדע טיר-קישע דענע אינטראפען, פערשטאלטעטען דיא פעסטער זאך-טרעגער אונטער זיך אינע גאלל-זאממלונג צו נעמטען דער טרייטשען פערוואנ-דעטען אונד ריכטעטען אן סיליימאן פאשא, דען הערדען דעם שפרא-אפפעסס אין בעגליטייב-שטנגס-טעלעגראמם. אן אינעם טעלעגראממע פאם [23]-טען דיעזעס ערווירדעטע סיליימאן פאשא דיא בעגליטייטשנג אונטערער זאך-טרעגער דורך פאללגעגדע ווא-ט: «איך האבע, געפרהטע בי-מיפען קאנגטע. אן אינגע אוינגענבליקע אפפ-נעטע זיך דיא טהירע, דער ראבבינער שפ-אנג אויף, אום ווינע נעראנקען צו ואמעלן אונד ווינע צעשפ-ייטהיים נאך מאגליכקיט צו פערבערגען. —

דער אנגעקאממענע ווא ר' אליעזר עפפאנן, ער מערקטע פן ואנגייר, דאס אין דער בריסט דעם ואנפס ואנפטען אונד הערצענס-נטען ראבבינערס אינגעגר איין נעוואלטיגער קאמפף מאכט. ער פיהלטע זיך הערזורך בע-אנרוהיגט אונד ריכטעטע אן דען ראבבינער, דער איהם צום נרוסע נעריכט האט, אין שאנגנדער ווייזע פאלגענדע פראגע:

«הער ראבבינער! עס איזט פערלייכט אונבעשיידען פאן מיר, דאס איך אן איהרע נעהרוסיפפע איינדרינגען זאללטע. אללדינ ווא ווערדען דיא נעפיהלע אינעס אויס-ריכטונגען פיינדעס נעווים ניכט אלס צודרינגליכקייט בע-טראכטען, איך ווענ, דאס אין איהרעס אינגערן איין קאמפף מאכט. אב איך עטוואס ווערדע העלפען קאנגען, ווייס איך וואהל ניכט. דאך עריכפפערס מאן זיך אממער הין דיא בריסט, ווענן מאן זיך אינגע פיינדע פערטרייט. איך עלייבע מיר דאהער הער ראבבינער, דיא פראגע: וואס איזט דענן דער גרונד איהרער אונרוהע, איהרער אנפער-קענגבארען ערשטייטהיים?»

דער יונגע ראבבינער וואורדע באלד ראשה, באלד בלייך. עס פיעל איהם שווער, דאס נעהרוסיגע ווינע הער-צענס צו אפפענבארען, וואדורך ווינע אפפס-ווערדע פיעל-ליכט ועלבסט בייא ווינגען בעסטעס פיינדע דאך ליי-דען מיסטע. — — —

(פארטזעטצונג פאלגט.)

שפאנדעס פערבעשעע עס איהם יא, מיט אינעס פ ר ו ו ע-ע מ מ ע ר. ווא עהרליך אונד ווייז נעווענגען איך ווינ. פערזאנליכע בעקאנגשאפט צו שליעסען. יא, עס איזט זעלבסט דאס איין פערשיאם געגען ווינע אפפס-ווערדע בייא פ פעדען איבער דיא פערהעלטניססע, איבער דיא לעבענסווייזע אונד דען וואנדעל אינעס פ ר ו ע ע ט-מערס, פר יעדלעס ער אינטערעססע האט, געגיע עקק-דענגען איינצוצעהען. זא ערגינג עס איך דעם ר' אליהו. צום גלוקק האטטע ער יעדאך אינע פערטרייטען, דעם גענגאוכבער ער קיין נעהרוסים צו האבען בייכטע עס וואר דיעס דער ר' יוסף. דיעזער בעפאללטע נעמליך דיא «צוואה» ווינעס פערשטארבענען פאטערס, זיך דעם נייען האבענער צו נעהרען, דער איהם לעהרע. פיינר אונד בייכטע זיין ווארד. ר' יוסף וואר דענן איך טעגליך בייא ר' אליהו, פאן דעם ער זא מאנכעס «אוס לערנען» פא-פ פ ר ש ט ע. דיא וואורדען ווייקליך בייכדע. איזט איך ר' יוסף קיין יאלכער «שאפ» לסדר: נעוויגען ווייא ר' אליהו, זא וואורדע דעזעלבע פאן דעם נייען האבענער דענאך אממער מיט בעזאנדערער איפסציכנונג בעהאנדעלט. ר' אליהו האטטע זיך נעמליך: ווערע איך ניכט נעקאממען, זא מיסטע דאס האבענאס דאך אין דיינע הענדע פאללען, איך מיס דענזעלבען אלזא ווענינסטענס דורך אינע מאנ-ליכסט פ פיינדליכע בעהאנדלונג שהיילווייזע פיר דען פער-ליכסט דעם האבענאס צו עגטשעדיגען זוכען. דאנן דריפטע ר' אליהו אויך ניכט פערגעפסען, דאס ר' יוסף דער יאדן איינעס נעוואלטיגען צרוק. ווייא, דער אין דייגער שטע-כענס-שטנדע פ פאפצייאנגען נעזאגט, דיא אויך פינקס-ליך איינגעפאפען ווער.

אבער אויך נאך איין אנדערער פונקט וואר'ס דער דען ר' אליהו אן ר' יוסף פעסטלעט. ר' יוסף פערקערטע נאטירליך טעגליך אים הויזע ווינעס צוקנעפטען שווינגע-פאטעס, ר' נפתלי אייזיק. ער קאנגטע אללא עבען פאן ר' יוסף דיא בעסטע אייסקנפט איבער דיא לעבענס-פער-העלטניססע דער מיס ערהאלטען, אונד דיא אייסקנפט וואר אינע דאפעללע ניכטס-ווינגע. ניכט בלאס פערנאהם ער איבער מיס אללעס מאגליכע נוטע, זאנדערן אויך, דאס ע ר איך דיעזע יונגע ווייטע אינען זעהר ניכטס-ווינגען אינדרינגע נעמאכט האבען. דאס נעווינגע איהם נאטירליך, אים דען פלאן אין ווינגע הערצען צו בעפעסטיגען, זיך אום דיא האנד דער מיס צו בעווערבען.

אללדינ ווא זאללטע ער דיעס פאהן? ער דורפטע זיך יא ניכט פערהעלען. דאס אינע נעוואלטיגע שווידע-ווארנ צווישען איהם אונד מיס בעשטעהט. ווארנ יא מיס דיא שווינגע ווינגע העפטיגען נעגגעס ר' נפתלי אייזיק, אין דעפטען הויזע זיא וואהנגט. ווא זאללטע ער אלזא דיא אינזוללטונג ווינגע פיינדעס צו דיעזעס הייר-ראטהס-פלאנע ערווייטקען? ווא זאללטע ער זיך איבער-הויפט דער מיס נעהרען, דיא יא נור אים הויזע ווינגע נעגגעס צו פערפפען ווא?

אינגע מאנגע זאס דער יונגע ראבבינער אין ווינגע שפרעכיג-צימפפר (בית המדרש) פאר אינגע נראפען הויפען האלב נעאפפנגפער פפרים, אין דענען ער הינ. אונד הער-בלעפפע-פ פ, ווא אינע, דער אינגעלך נאר ניכט ווייס, וואס ער אין דענזעלבען זוכע. אין דער פהאס וואר ר' אליהו זא צערפפרייט, דאס ער פ פאפן אללער אנפפרנ-גנגען זיך אין ווינע פפרוגען ניכט מעהר ערגעפלך פע-

די קונדגעבונג טהיערס.

פֿאָר קורצעם פֿעראָפֿפֿענטליכטען וויר די קונדגעבונג מאק מאהאָנס, דורך וועלכע ער אויף די בעפֿאָרשטעהענדען פּאָליטישען וואהלען איינווירקען וואָללטע, דאמיט די נאציאָן נור מעננער אינ'ס פּארלאמענט וועהלע, די ער פֿיר זיינע ריקשריטטס-פּאָליטיק נאָטהיג האט. היעראויף אנטוואָרטעטען נון די רעפּובליקאנער מיט דער פֿעראָפֿפֿענטליכונג איינער קונדגעבונג דעם העררן טהיערס, די ער קורץ פֿאָר זיינעם טאָדע אבגעפֿאסט האט. די הויפּטשטעללען דיעזער קונדגעבונג זינד פֿאָלגענדע:

„טהייערע מיטבירגער! דער מארשאלל מאק מאהאָן האט בעהויפּטעט, דאס ער מיט דעם פֿאָריגען מיניסטעריאום אונד דעם פֿאָריגען פּארלאמענטע ניכט רעגיערען קאָננטע, וויל דיעזע דען „אומשטורץ" אנשטרעבטען, וועהרענד עס דאָך זיינע פּפֿליכט איזט, פֿיר די „אָרדנונג" איינצושטעהען. היעדורך מאָכטע ער זיינע האנדלונגסווייזע פֿאָם 16 מאי, וואָ ער מיניסטעריאום אונד פּארלאמענט שטירצטע, אום זיך מיט זיינען ריקשריטטס-מעננערן צו אומגעבען, נאך מאָגליכקייט רעכטפֿערטיגען. דאָך די גאנצע בעהויפּטונג בערוהט אויף אונוואהרהייט. דאס מיניסטעריאום וואר פֿרייזיניג, אבער ניכט אומשטורץ-זיכטיג; אויך דאס פּארלאמענט וואר איין פֿלייסיגעס אונד עהרליכעס. מיניסטעריאום אונד פּארלאמענט האטטען נור איינען פֿעהלער: זיא וואָללטען דען מאק מאהאָן אין זיינען ריקשריטטס-בעשטרעבונגען ניכט אונטערשטיטצען. דיעס וואר דער גרונד, וועסהאלב זיא אויס איינאנדער געיאגט ווארדען.

אים יאהרע 1873, אלס די פּרייסען אונזער געביעט רייםטען, דא מוסטע אונזער שטאאט נייא עררייכטעט ווערדען. די דרייא פּארטייען, וועלכע פֿיר די מאָנארכיע קעמפּפֿטען, קאָננטען זיך ניכט פֿעראייניגען. אויך די רעפּובליק וואר שווער צו עררייכטען, דאָך איך ריעף זיא אינס לעבען. דא ערהאָבען זיך די דרייא מאָנארכישען פּארטייען געגען מיך אונד פֿאָדערטען מיך אויף: די פּרעזידענטשאפֿט ניעדערצולעגען. איך צאָגערטע קיינען אויגענבליק, דיעזער אויפֿפֿאָרדערונג, דא זיא דאָך פֿאָן דער מאיאָריטעט דעם פּארלאמענטס אויסגינג, נאכצוקאָממען. יעטצט גינג מאן מיט דער קראָנע פֿראנקרייכס פֿאָן פּארטייא צו פּארטייא הויזירען, דאָך איינע איניגונג וועגען עררייכטונג איינער מאָנארכיע קאם טראָטצדעם ניכט צו שטאנדע.

אונד נון קאם דער 16-טע מאי אונד מאן שיקטע רעגיערונג זאממט פּארלאמענט היים, וויל ביידע אנהענגער דער רעפּובליק וואַרען. אונד וואס ווירד יעטצט פֿאָלגען? די דרייא מאָנארכישען פּארטייען ווערדען זיך געגענזייטיג בעקעמפּפֿען, אונד וויר ערהאלטען ווידער איינע, בלוטיגען בירגער-קריעג. וואהרליך! גאנץ איראָפּא בעדויערט פֿראנקרייך, דאס עס ווידער אונד ווידער נאך דעם מאָנארכישען שווינדעל גרייפֿט!

לאססען וויר אונס דאהער ניכט טיישען! מאן דראָהט אונס, דאס פֿראנקרייך וועגען דער רעפּובליק אויף דעם וועגע דעם אונטערגאנגעס זיך בעפֿינדעט. ניין! פֿראנקרייך ווירד ניכט אונטערגעהען; אונטערגעהען ווערדען יענע, די זיך אלס זיינע פֿאלשען „רעטטער" אויפֿווערפֿען.

דרייא מאָנארכיען זינד איבער דען הויפֿען געשטירצט: די בורבאָנישע, די אָרלעאניסטישע אונד די נאפּאָלעאָניסטישע. יעטצט קאָממען די פֿערשיעדענען פּארטייען אונד שלאגען זיך געגענזייטיג די קאָפּפֿע וועגען דער ערבשאפֿט צוזאממען. טרעטען וויר איהנען אין דען וועג. די מאָנארכיע איזט אין פֿראנקרייך אונמאָגליך! בעפֿעסטיגען וויר דאהער איינע געזונדע, שטארקע פּאָליטיק; בעפֿעסטיגען וויר זיא דורך אונזערע וואהלען!"

דיעס זינד די וואָרטע טהיערס, די ער קורץ פֿאָר זיינעם טאָדע אן די פֿראנצאָזישע נאציאָן געריכטעט. זיא ווערדען ניכט פֿערפֿעהלען, איינען טיעפֿען איינדרוק צו מאכען. וויא עס הייסט, זיעהט מאק מאהאָן עס זעלבסט איין, דאס דער טאָדטע טהיערס איהם געפֿעהרליכער ווערדען קאָננע, אלס דער לעבענדע עס יע וואר! —

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (די אנטוואָרט אויף די אינטערפּעללאציאָנען.) וויא וויר זיינער צייט מיטגעטהיילט, ווארדען גלייך נאך ווידעראָפֿפֿנונג דעם אונגארישען רייכסטאגעס אן די רעגיערונג מעהרערע אינטערפּעללאציאָנען געריכטעט בעטרעפֿפֿס איהרער האלטונג אין דער אָריענטאלישען פֿראגע. וויר גלויבען, דאס אויף די בעאנטוואָרטונג דיעזער אינטערפּעללאציאָנען ניעמאנד נייגיעריג וואר. וויר וויססען עס יא, דאס אויס דער אנטוואָרט דער רעגיערונג אויף פּאָליטישע אינטערפּעללאציאָנען נאָך ניעמאנד געשיידט געוואָרדען איזט. — אם 24-טען דיעזעס ערקלערטע טיסאָ אין איינער פֿערזאממלונג דער ליבעראלען פּארטייא: ער וואָללע דאָנערסטאג (מאָרגען) די אן איהן געריכטעטען אינטערפּעללאציאָנען בעאנטוואָרטען. אויך די אנטוואָרט, די ער געבען ווירד, טהיילטע הערר טיסאָ, וויא דיעס איבליך, דער ליבעראלען פּארטייא אים פֿאָרהיניין מיט. — דער גאנצע זינן דיעזער אנטוואָרט בעשטעהט אין פֿאָלגענדעם: „אין דער פּאָליטיק אונזערער מאָנארכיע איזט נאָך קיינע ענדערונג איינגעטרעטען. עס ווירד יעטצט נאָך לייכטער זיין, אונזערע אינטערעססען צו פֿערטהיידיגען, אלס דיעס פֿאָר מאָנאטען דער פֿאלל געוועזען. די „שווייגזאמקייט" דער רעגיערונג ליעגט אים אינטערעססע דעם שטאאטעס, דא דורך דאס אויספּלוידערן דער פּאָליטיק אונס איין גראָסער שאדען ערוואכסען קאָננטע." — נון, וויססען וויר יעטצט עטוואס מעהר איבער די פּאָליטיק אונזערער רעגיערונג אין דער אָריענטאלישען פֿראגע אלס פֿריהער? געוויס ניכט! הערר טיסאָ'ס אנטוואָרט לייטעט איינגענטליך: „וויר דירפֿען ניכט אנטוואָרטען, וויר מיססען שווייגען!" — נון, נון, איין יידישעס שפּריכוואָרט זאגט יא: „אויך שווייגען איזט איינע אנטוואָרט!" הערר טיסאָ'ס פּאָליטיק שיינט עבען אין דיעזעם יידישען שפּריכוואָרטע צו שטעקען!

* (איין שקאנדאל אין דער סינאגאָגע.) אוס קאָמאָרן בריגנען די פּאָליטישען בלעטטער לאנגע בעריכטע איבער איינען בעדויערליכען שקאנדאל, דער אין דער סינאגאָגע צו קאָמאָרן אן דעם יינגסטען „יום כפּורים" זיך אבגעשפּיעלט. די געמיינדע בעזיטצט נעמליך אין דער סינאגאָגע פֿיעלע זיטצע, די פֿאָר דען „ימים הקדושים" פֿערפּאכטעט ווערדען. דיעזע פּאכטגעלדער בילדען איינען בעדייטענדען טהייל דעם געמיינדע-איינקאָממענס. דיעזעס יאהר בליעבען יעדאָך דער געמיינדע רעכט פֿיעלע זיטצע „אויף דעם האלזע", דא זיא ניעמאנד פּאכטען וואָללטע. הייצוטאגע, וואָ מאן דאס גאנצע יאהר הינדורך אָהנעהין נור זעלטען די סינאגאָגע בעזוכט, דענקט זיך יעדער: „ווארום זאָללטע איך דענן בלאָס פֿיר די צווייא טאגע „ראש השנה" אונד פֿיר דען איינען „יום כפּורים" זאָפֿיעל געלד אויסגעבען; ליעבער שטעהע איך אונד בעהאלטע מיר מיין געלד!" אם ראש השנה קאָננטע מאן דענן אויך אין קאָמאָרן איינע האלבע געמיינדע שטעהען זעהען, וועהרענד די זיטצע לעער בליעבען. דער פֿאָרשטעהער, דעם דער היעדורך ענטשטאנדענע אויספֿאלל אין דער געמיינדע-קאססע נאטירליך האָכסט אונאנגענעהם וואר, ליעס דאהער אין פֿאָלגע דעססען אויסרופֿען: דאס ווער זיך קיינען זיטץ פּאכטעט, אם יום הכפּורים די סינאגאָגע ניכט בעזוכען דירפֿע! עס ווארדען איבער דיעזעס פֿערבאָט פֿיעלע וויטצע געמאכט. איינער לייטעט: דא עס הייסט: „בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה" זאָ גלויבט דער פֿאָרשטעהער, יעדער מיססע זיינען זיטץ אין דער סינאגאָגע האבען! — דאָך דאס

פֿאָלליעטאָן.

דער געמיינדע-רעטטער.

(7-טע פֿאָרטזעטצונג.)

די ביידען איינטרעטענדען יודען נעהערטען זיך אויף דען פֿינגער-שפּיטצען דעם קראנקען-לאגער דעם העררן פֿאָן צעך. ביידע גריסטען עהרערביעטיג, דער קראנקע ערווידערטע די גריסע מיט שטוממעם קאָפּפֿניקען. היעראויף בעגאנן ר' אליעזר עסמאנן:

„גנעדיגער הערר ריכטער! איך ערשיען היעטע היער אן דער שפּיטצע אונזערעס געמיינדע-פֿאָרשטעהערס, דעם העררן שטיססען, דער אויס פּראג ניכט אבקאָממען קאָננטע, אום ביי דיעזער פֿייערליכען פֿעראנלאססונג איהרער גנאדען פֿערזאָנליך זיינע אויפֿוואַרטונג צו מאכען. איך האבע נון די עהרע, איהרער גנאדען אונזערען נייען העררן ראבבינער פֿאָרצושטעללען אונד אום דעססען „אמטליכע בעשטעטיגונג" צו ביטטען. די וואהל ערפֿאָלגטע דורך שטיממען-מעהרהייט. עס פֿעהלט אונס נון ניכטס, אלס איהרער גנעדיגער מאכטשפּרוך, וואָדורך אונזערע וואהל בעשטעטיגט, אונד דער הערר ראבבינער אין זיינעם אמטע בעפֿעסטיגט ווערדע." —

די ביטטע וואורדע ציטטערנד פֿאָרגעטראגען. עסמאנן וואר נעמליך פֿיר דען פֿאלל, דאס דער ריכטער אין ר' אליהו יענען וואנדערער ערקעננע, דער אורזאכע זיינעס ארמבריכעס וואר, אויף איין העפֿטיגעס דאָננער-וועטטער געפֿאסט. דאָך געגען אללע ערוואַרטונג ניקטע דער ריכטער פֿריינדליך מיט דעם הויפּטע אונד זאגטע: „איך ווינשע דער יודען-געמיינדע פֿיעל גליק צו איהרער ראבבינער-וואהל. איהר ווערדעט געוויס אם בעסטען וויססען, ווער פֿיר אייער רעליגיאָזעס שטרעבען אם געאייגנעטסטען איזט. ווען אימטער איהר געוועהלט העטטעט, וועהרע איך דאהער צופֿריעדען. ווארום זאָללטע איך אלזאָ דיעזעם העררן ראבבינער מיינע בעשטעטיגונג פֿערזאגען? מאָגע דער עהרווירדיגע הערר נור זיין היילינעס אמט נאך בעסטעם געוויססען פֿיהרען. עס ווירד מיך אימטער פֿרייען, אייך צו נוטצען זיין צו קאָננען. יעטצט עמפּפֿעהלע איך מיך, דא איך גאנץ ערשאָפּפֿט בין. געהט אלזאָ אין גאָטטעס-נאמען אונד זייד גליקליך! —"

די ביידען פֿערליעסען דאס קראנקען-צימטער. אים פֿאָרצימטער זאגטע עסמאנן, זיך פֿריידיג די הענדע רייבענד: „ניין! וואהרליך! אויף איינען זאָלך' פֿריינדליכען אונד גנעדיגען עמפּפֿאנג זייטענס אונזערעס געשטרענגען ריכטערס וואר איך ניכט געפֿאסט. די האנד גאָטטעס וואלטעט איבער אונס!"

„איך טרויע נאָך אימטער דעם באָדען ניכט (ערווידערטע ר' אליהו אין זיכטליכער אונרוהע), אויף דעם איך וואנדלע. וויא אָפֿט זיעהט מאן איינען שאטטיגען בוים, מאן וויל זיך אונטער דענזעלבען בעגעבען אונד ערבליקט דאָרט איינע גיפֿטיגע שלאנגע! גלויבען זיא מיר, מיין ליעבער ר' אליעזר, מאן דאַרף דער ווינדשטיללע אויף דעם מעערע ניכט טרויען. אין איינעם אויגענבליקע קאָנן איין שטורם ענטשטעהען, וועלכער שיפֿף זאממט מאננשאפֿט אין די טיעפֿען וועללען שטירצט! —"

אלס זיא אין דען האָף טראטען, ווארדען זיא אים גאנגע פֿאָן פֿרויא העדוויג ערוואַרטעט. מיט פֿריינדליכעם טאָנע שפּראך זיא צום ראבבינער: „עס פֿרייט מיך, דאס עס מיר געלונגען, איהנען ביי מיינעם מאננע איינען גנעדיגען עמפּפֿאנג צו בערייטען. ביי געאייגנעטער געלעגענהייט וויל איך מיט איהנען עטוואס נעהערעס שפּרעכען!"

די ביידען פֿערנייגטען זיך דאנקענד אונד פֿערליעסען דען האָף. וועהרענד די פֿרויא, די זיך אומזאָה, אָב זיא פֿאָן יעמאנדעם ניכט בעמערקט ווארדע, זיך שנעלל אין איהר צימטער צוריקצאָג. — — — —

V. קאפּיטעל.

אלס ר' אליהו ווידער אין זיינער וואָהנונג וואר, בערוהיגטע ער זיך איבער זיין אונערוואַרטעטעס צוזאממענטרעפֿפֿען מיט איינער פֿרויא, די ער נאטירליך אויס פֿאָללעם הערצען פֿעראכטעטע. ער דאכטע זיך: די העדוויג איזט וואָהל איין פֿערוואָרפֿענעס געשאָפּף, איינע פֿערברעכערין אונד שווינדלערין. אללריין דיעססמאל האטטע זיא איהם יא ביי איהרעם מאננע, דעם יודענ-ריכטער, דענן דאָך ערפּפֿליכע דיענסטע געלייסטעט. אלליין איין פּונקט וואר עס, דעם ער ענטגעגענשטרעבטע, אָהנע צו וויססען, וויא ער דענזעלבען אויך עררייכע; עס וואר דיעס דער פּלאן: די מיס, די אויף איהן ביים ערסטען אנבליק איינען זאָלך געוואלטיגען איינדרוק געמאכט, צו זיינער פֿרויא צו מאכען.

עס גיבט אים לעבען פֿערלעגענהייטען, וועלכע די מענשען זיך זעלבסט שאפֿפֿען. זאָ איין ראבבינער איזט ענדליך דאָך נור איין מענש וויא איין אנדערער. אויך אין זיינעם הערצען ערוואכט דאס געפֿיהל, דיעזע אָדער יענע פֿרויא צו הייראטהען. יעדער אנדערע קאָנן איין זאָלכעס פֿאָרהאבען אָפֿפֿענטליך בעטרייבען. אלליין איין ראבבינער! וואס זאָללטע דיעזער מאכען? די ווירדע זיינעס